

SÄGNER, LEGENDER OCH BERÄTTELSE
OM KRISTENDOMENS INFÖRANDE, KATOLICISMEN OCH REFORMATIONEN.

I folktraditionen möta dels traditioner från tiden för landskapets kristnande genom kristna missionärer, munkar etc., dels berättelser om nya församlingars tillkomst i senare tider. Först så småningom har nämligen ett ordnat kyrkligt liv med kyrkor eller kapell kunnat tränga fram överallt i landet. Berättelser om landets kristnande liksom även berättelser om, hur gudstjänst och präst först kommo till den nya bygden, böra uppsåras och upptecknas.

Äro några sägner bekanta talande om hur kristendomen först kom till bygden? Finnas några folkliga sägner om vem som först predikat kristendomen i orten, i landskapet eller i landet? Från vilken trakt kom närmast den nya läran?

Var någonstans höllos de första gudstjänsterna, t.ex. vid en sten, på en loge? Finnas ortnamn, som påminna om detta, t.ex. Predikholmen, Korsholmen, Kapellsten? Hur kallade man till gudstjänst, t.ex. med en kyrkklocka upphängd i ett träd?

Sägner om strider mellan hedningarna och de första kristna? Ex.: Konung Olof Haraldsson försökte kristna älvdalingarna, och då de voro styvackade tog han trollen till hjälp och förstenade dem. - Minnesmärken från sådana strider?

Vad berättar man om den katolska tiden, om kloster, munkar och nunnor? Om platser, där kloster funnits? Ex.: Vid Skånellaholm har det funnits ett kloster, svårt att få fram hästarna vid platsen.

Finnas i trakten ortnamn, som påminna om munkar, nunnor

nor eller kloster, t.ex. Munkahälla, munkabron. Vad berättas om namnens uppkomst?

Berättar man något om den katolska gudstjänsten och katolskt kyrkoliv i orten?

Känner man till något om helgonen, t.ex. S:t Olof, S:t Erik, S:t Sigfrid, S:t Staffan, S:ta Birgitta, S:ta Helena, eller andra heliga män och kvinnor? Ex.: "Santa Helena, ho va så riker så, ho ägde hela Våmb, å då vaxte bara vete dar. Män ho ho hadde en sån stränger kar. Å en gång så sulle ho gå te folket mä ett par lemper ho hadde bakat. Å då to ho dom i förklät. Då mötte ho karn. 'Va har du dar?' sa han. 'Å, ja hetta ett par sånna vackra holler (stenar)', sa ho. Å nör han titta ätter i förklät då, då va lempera förvandlata te sten. Å di stena finns än i Skövde körka." - En sten har märke efter S:t Olofs knäfall, då han bad om seger.

Vad har man att berätta om Jungfru Maria? Ha några helgseder satts i samband med henne, t.ex. bruket att sy på julafton, tvätta vid Kyndelsmäss etc.? Har man vid julen brukat lämna mat och dryck till Jungfru Maria? Ex.: "Den förste supen farmora slog i på julkväll slog ho i punner (under) bol (bordet) te Jungfru Marja, som då va i födselvånda. Lit mat tog ho åg å hadd i punner bol."

Känner man till några sagor om Jungfru Maria och spindeln? Bruk eller talesätt, som ansluta sig härtill? Ex.: Om man dödar en spindel skall man säga: 'Det är fredag i dag. Fredag är straffdag.' Spindeln skall ha sagt till Jungfru Maria: 'Jag spinner finare väv med min röv, än du med dina händer'.

Minns man några gamla böner, som man säger vara från den katolska tiden? Ex.: "Jungfru Maria satt å sang.." - "Jungfru Maria tände upp ett ljus, Jesus Kristus lyckta

våra ögon..."

Har man några uttryck eller talesätt liknande följande: "Är du rent katolsk", är du alldeles galen?

Finns några traditioner om reformationens införande i trakten, om strider, som då utkämpats mellan den gamla och den nya lärans anhängare etc.?

Berättar man om påven, om Luther, Olaus Petri eller andra kyrkohistoriska personer? Ex.: Faktus och Lutherus i Wittenberg kommo osynliga till påven i Rom på julkvällen. Då påven trampade i bibeln för Lutherus, slog L. till honom. Därigenom fick påven se dem och fängslade dem. De skulle avrättas men flydde på en flygande matta. - De skulle ta livet av Luther i Rom "men då begärde att få tvätt sej och då sa han han skulle torke sej i Wittenberg och så försvann han för dom." - På ena sidan Djupe-dalssjön bodde påven och på den andra Faktus, som hade uppfunnit sjökortet. Påven lovade Faktus ett guldstycke, om han finge se hur sjöbottnen såg ut. Han fick åka ned i sjön i en glasvagn men några famnar från land gick hjulet av och påven måste simma i land.
